

EXAMENSARBETE

Våren 2011

Sektionen för Hälsa och samhälle
Socionomprogrammet

**Vårdnad, boende och
umgänge då barn
upplever våld i familjen**
- ur familjerättssekreterares perspektiv

Författare

Agnetha Henriksson

Handledare

Johanna Thulin

Examinator

Frans Oddner

Abstract

Title: Custody, residence and contact when children experience domestic violence- from the perspective of family law investigators

Author: Agnetha Henriksson

Supervisor: Johanna Thulin

Assessor: Frans Oddner

The purpose of this study was to examine how family law investigators work with cases regarding custody, residence and contact when children experience domestic violence, and how they argue about the child's best interest in those cases. The material consisted of five semi-structured qualitative interviews with six family law investigators. The interview material was analysed using critical discourse analysis, inspired by the three-dimensional model of Norman Fairclough. The theoretical framework used during the analysis was a social theory of discourse, social constructivism and Bronfenbrenner's socioecological model. The result indicated several discourses that the family law investigators work may be affected by. Two discourse types were indicated, one that may promote protection, and one that may not. The dominating discourse was the one that may promote protection. The result also indicated that the family law investigators' discourses are influenced by the legislation.

Keywords: Familjerätt, våld, barn, family law, children, domestic violence

Förord

Ett stort tack till familjerättssekreterarna som tagit sig tid att delta i min studie, utan er hade den inte varit möjlig! Jag vill även tacka min handledare Johanna Thulin som hjälpt mig framåt i uppsatsarbetet. Hennes kommentarer har varit extra värdefulla, då jag skrivit uppsatsen själv. Privat vill jag tacka min pojkvän och min familj som gett mig stöd under den här tiden.

Agnetha Henriksson

Innehåll

1. Inledning.....	5
1.1 Problembakgrund.....	5
1.2 Problemformulering.....	6
1.3 Syfte och forskningsfrågor.....	6
1.4 Förförståelse.....	7
1.5 Definition av begrepp.....	7
1.6 Familjerättens uppgift i vårdnad, boende och umgängesfrågor.....	8
2. Tidigare forskning.....	9
3. Metod.....	11
3.1 Metodologiska överväganden.....	11
3.2 Urval.....	12
3.3 Artikel och litteratursökning.....	13
3.4 Bearbetning och analys.....	13
3.5 Reliabilitet, Validitet och Generalisering.....	16
3.6 Etiska överväganden.....	17
3.7 Metoddiskussion.....	18
4. Teoretiska utgångspunkter.....	20
4.1 En social teori om diskurs, Norman Fairclough.....	20
4.2 Socialkonstruktivism.....	20
4.3 Systemteori Bronfenbrenners socioekologiska modell.....	21
5. Resultat och Analys.....	22
5.1 Intervjupersonerna.....	22
5.2 Betydelsen av våld i familjen för barnet.....	22
5.3 Föräldraförmåga då det förekommer våld.....	26
5.4 Skydd kontra behov av båda föräldrarna.....	33
5.5 Diskussion, diskursiv och social praktik.....	36
5.6 Slutsatser.....	40
5.7 Förslag till fortsatt forskning.....	41
Referenser.....	42
Bilaga 1, Informationsbrev.....	44
Bilaga 2, Samtycke.....	45
Bilaga 3, Intervjuguide.....	46
Bilaga 4, Vinjetfall.....	48

1. Inledning

1.1 Problembakgrund

Våld i nära relationer utgörs vanligen av mäns våld mot kvinnor. En rad undersökningar visar att våldet berör en betydande minoritet av befolkningen (Eriksson, Oranen, Solberg, Vatnar, 2007). De som använder våld i nära relationer kan göra det i syfte att upprätthålla och öka sin makt, samt för att förstärka det egna självförtroendet (Isdal, 2001). I många fall finns barn med i bilden, som även de påverkas av våldet i familjen. Dessa barn har uppmärksammats allt mer i Sverige på senaste tiden. Våldet blir en del av barnens livsmiljö, som de inte kan undgå att beröras av. Barnen kan även själva bli fysiskt utsatta för våld (Överlien, 2007). Att uppleva våld som barn medför ökad risk för emotionella och beteendemässiga problem under barndomen och i vuxenlivet. Barn som upplevt våld har uppvisat mer ångest, depression, traumasymtom och aggressivitet än andra barn (Eriksson, Källström Cater, Näsman, 2008). Barn som upplever våld i hemmet kan komma att plågas av syn-, ljud- och kroppsliga minnen av våldet. Barnen löper även en större risk att själva bli våldsamma som vuxna, och att själva utsättas för våld, jämfört med andra barn (Överlien 2007).

Då barnets föräldrar till exempel vid skilsmässa eller separation inte kan komma överens om vårdnad, boende och umgänge kan de vända sig till en domstol för att lösa tvisten (Eriksson, 2009). Enligt Föräldrabalken 2 a § ska barnets bästa vara avgörande för alla beslut som rör vårdnad, umgänge och boende. Vid bedömning ska sedan 2006 avseende fästas särskilt vid risken att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp eller att barnet olovligen förs bort eller hålls kvar eller annars far illa. Även barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna ska beaktas. Hänsyn ska tas till barnets vilja med beaktande av barnets ålder och mognad (FB 6 kap. § 2a).

I propositionen *Nya vårdnadsregler* som föregick lagändringen 2006 fastslås att i de allra flesta fall anses gemensam vårdnad vara det bästa för barnet. Om en förälder utsätter barnet eller en närstående för våld, trakasserier eller annan kränkande behandling är det dock i princip bäst för barnet att den föräldern inte får del i vårdnaden. I propositionen slås även fast att barnets bästa bör bestämmas i varje enskilt fall utifrån omständigheterna. Barn måste ha en absolut rätt att inte själva bli utsatta för våld, övergrepp eller annan kränkande behandling (prop. 2005/06:99).

Enligt Föräldrabalken 6 kap. 19 § är rätten skyldig att se till att frågor om vårdnad, boende och umgänge blir tillbörligt utredda. Socialnämnden ska ges tillfälle att lämna upplysningar innan mål om vårdnad, boende och umgänge avgörs. Nämnden är även skyldig att om den har uppgifter av betydelse för frågans bedömning lämna sådana upplysningar. Om det behövs ytterligare beslutsunderlag kan rätten ge socialnämnden i uppgift att utföra en utredning. I praktiken görs denna utredning av familjerättssekreterare inom socialtjänsten (Eriksson & Näsman, 2008).

1.2 Problemformulering

Gemensam vårdnad anses generellt vara det bästa för barnet. Samtidigt ska det särskilt beaktas om barnet riskerar att fara illa. En våldsutövande förälder ska i princip inte anses vara lämplig vårdnadshavare (prop. 2005/06:99). Tidigare forskning visar på en förståelse bland familjerättssekreterare som sätter kontakt med båda föräldrarna framför skydd när ett barn upplever våld i familjen (se Eriksson, 2003; Eriksson & Dahlkild-Öhman, 2008).

Familjerättssekreterares tolkningspraktik är en central del i utredningsarbetet.

Tolkningspraktiken innefattar exempelvis hur familjerättssekreterarna tolkar sitt uppdrag, risker för barn i allmänhet och det konkreta barnets utsatthet. Tolkningarna kommer att vara beroende av vilken diskurs som dominerar familjerättssekreterarnas sätt att tänka och tala. Det har i sin tur inverkan på hur de kan hantera barns utsatthet och behov av skydd (Eriksson & Dahlkild- Öhman, 2008). Utifrån detta uppstår frågan om hur familjerättssekreterare arbetar med ärenden gällande vårdnad, boende och umgänge i ärenden då barn upplever våld i familjen, samt hur de argumenterar kring barnets bästa i dessa ärenden.

1.3 Syfte och forskningsfrågor

Syftet är att genom kvalitativa intervjuer undersöka hur familjerättssekreterare arbetar med ärenden gällande vårdnad, boende och umgänge då barn upplever våld i familjen, samt hur de argumenterar kring barnets bästa i sådana ärenden.

Ur syftet kommer följande frågor:

- Hur värderar familjerättssekreterare betydelsen av våld i familjen för barnet i vårdnad, boende och umgäncesfrågor?
- Hur värderar familjerättssekreterare våldsutövande föräldrars föräldraförmåga? Hur värderar familjerättssekreterare våldsutsatta föräldrars föräldraförmåga?

- Hur överväger familjerättssekreterare mellan skydd och behov av båda föräldrarna i våldsärenden gällande vårdnad, boende och umgänge?

1.4 Förförståelse

Det är omöjligt för en forskare att ha fullständig kontroll över sina värderingar (Bryman, 2011). Jag har under uppsatsarbetet strävat efter att vara självreflexiv. Jag har av litteraturen på området fått bilden av att familjerättssekreterare inte tar föräldrars våld på allvar i ärenden gällande vårdnad, boende och umgänge, och jag har strävat efter att inte påverkas av den föreställningen då jag genomfört min studie. Min egen föreställning om vad som är bäst för barnet är att barnet inte ska vara i en våldsam miljö, och jag är medveten om att den föreställningen kan ha påverkat studiens genomförande. Jag har innan genomförandet av studien ingen egen erfarenhet av socialtjänstens familjerätt. Jag har endast kunskaper om familjerättens arbete som jag inhämtat teoretiskt.

1.5 Definition av begrepp

Våld; Isdal har definierat våld enligt följande ” Våld är varje handling riktad mot en annan person, som genom att denna handling skadar, smärtar, skrämmer eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från att göra något den vill.” (Isdal, 2001, s. 34). Jag antar den definitionen. Det våld jag avser är våld i nära relationer. Jag kommer utgå ifrån att det är mellan barnets föräldrar, eller motsvarande, som våldet förekommer.

Barn; Då jag använder begreppet barn så avser jag personer under 18 år, så som det står i Socialtjänstlagen (SoL) 1:2.

Barnets bästa; Då jag använder begreppet barnets bästa refererar jag främst till artikel 3 i FN:s barnkonvention som innebär att barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som berör barn (Ewerlöf, Sverne, Singer, 2004). Lagarna som familjerättssekreterarna arbetar efter i vårdnad, boende och umgängesärenden är influerade av den.

Barn som upplever våld; Överlien och Hydén (2007) skriver att barn upplever våld på fler sätt än att se det visuellt, och ifrågasätter begreppet barn som bevittnar våld. Jag väljer således att istället för bevittna använda ordet uppleva. Då våldet riktar sig direkt emot barnet benämner jag det att barnet är direkt utsatt.

Diskurs; Jag utgår ifrån den definition som betraktar språket som strukturerat i olika mönster som människors utsagor följer då de agerar inom olika sociala domäner (Winther Jørgensen, Phillips, 2000).

Familjerätt; Då jag använder begreppet familjerätt avser jag socialtjänstens familjerätt.

Familjerättssekreterare; Då jag använder begreppet familjerättssekreterare avser jag en socialekreterare som arbetar med familjerättsliga frågor.

Våldsutövande/våldsutsatt förälder; Jag har haft en strävan att i min studie vara könsneutral, så våldsutövande/våldsutsatt förälder kan avse både en kvinna och en man. Dock förekommer det då jag refererar till tidigare forskning en utgångspunkt om att det är en man som utsätter en kvinna för våld.

1.6 Familjerättens uppgift i vårdnad, boende och umgängesfrågor

Familjerätten erbjuder samarbetsamtal till föräldrar i syfte att uppnå enighet i frågor rörande vårdnad, boende och umgänge, med barnet i fokus. Samarbetsamtalen är frivilliga, de förutsätter att båda föräldrarna efterfrågar hjälpen. Domstolen kan även hänvisa föräldrar till familjerätten för samarbetsamtal, om den bedömer att det finns förutsättningar för samförståndslösningar i frågor gällande vårdnad, boende och umgänge. Då föräldrar inte kommit överens genom samarbetsamtal, är det domstolens uppgift att avgöra vilket eller vilka alternativ som är bäst för barnet. Vid en domstolsförhandling gällande vårdnad, boende och umgänge kan domstolen inhämta snabbupplysningar från familjerätten. Domstolen kan även besluta om att det behövs en utförligare utredning. Syftet med utredningen är att avgöra vad som är bäst för barnet. Utredningen ska innefatta relevant information om barnet samt föräldrarnas omsorgsförmåga. Familjerätten ska också redovisa barnets inställning, om det är lämpligt. Vid uppgifter om våld, hot eller övergrepp ska familjerätten göra en riskbedömning. Utredaren får lämna ett förslag till beslut, men ska alltid redovisa vad olika alternativ kan få för konsekvenser för barnet (Törnqvist, 2009).

2. Tidigare forskning

Maria Erikssons avhandling *I skuggan av pappa – Familjerätten och hanteringen av faders våld* bygger på forskningsprojektet *För barnets bästa: Kön, våld och föräldraskap vid skilsmässor och separationer*. Eriksson har genomfört intervjuer med familjerättssekreterare. Resultatet visar att två skilda modeller präglar familjerättssekreterarnas arbete, med två skilda utgångspunkter för bedömningen av vårdnads och umgängesarrangemang. Den ena modellen sätter den separerade kärnfamiljen i fokus, d.v.s. en strävan efter att kärnfamiljen bibehålls även efter separation präglar arbetet. Faders våld mot mödrar konstrueras i det fallet som mindre relevant. Den andra modellen sätts kvinnomisshandel i fokus och det finns en policy för att upptäcka och hantera mäns våld mot kvinnor. Här är mäns våld mot kvinnor i de flesta fall av avgörande betydelse för vilka arbetsmetoder som tillämpas och vilka vårdnads och umgängesarrangemangen blir. Familjerättssekreterarna i studien förhåller sig på ett eller annat sätt till en föreställning om att våldsutsatta mödrar brister i sin omsorg om sina barn. Föreställningen om våldsutövande faders föräldraförmåga omges av en dubbel moral. Fadern kan anses vara en tillräckligt bra pappa, samtidigt som han brister i föräldraskapet (Eriksson, 2003).

Då barnen är utgångspunkten är familjerättssekreterarna mer enhetliga i sina svar. De tenderar genomgående att hålla isär våldsutövande faders beteenden mot mödrar och beteenden mot barn. Familjerättssekreterarna utgår ifrån att fäder som är våldsamma mot mödrar inte direkt är våldsamma mot barn (även om de kan vara det). Eriksson konstaterar att om faders våld konstrueras som en central fråga för det familjerättsliga arbetet är det våld mot medföräldrar, inte barn. De barn som familjerättssekreterarna ser som sina uppdragsgivare konstrueras inte som direkt utsatta barn. (ibid).

Höjer och Röbbäck (2007) har i sin studie *Barn i kläm – hur uppmärksammas barn i mål om verkställighet av umgänge* bl. a intervjuat familjerättssekreterare. Syftet med intervjuerna är att undersöka hur olika aktörer, däribland familjerättssekreterare, förhåller sig till hur barns bästa uppmärksammas i handläggningen av verkställighetsärenden. Familjerättssekreterarna har bl.a. fått uttala sig om ärenden då familjer lever i en utsatt livssituation, däribland familjer där våld förekommer. Informanterna beskriver att sådana situationer ofta är svåra att bedöma. Vad gäller en våldsutövande förälders föräldraförmåga framkom det i intervjuerna att det kan råda delade meningar om det på de olika familjerätterna. Familjerättssekreterarna framhåller att det är viktigt att de har belägg för sina utlåtanden i de ärendena. Detta upplever de vara

problematiskt i situationer då de misstänker men inte kan påvisa att exempelvis våld förekommer (Höjer & Röbäck, 2007).

Eriksson och Dahlkild-Öhman beskriver i kapitlet *Motstridiga förståelser av risk och riskbedömningar i familjerättssammanhang* en studie baserad på gruppintervjuer med familjerättssekreterare. Intervjuerna genomfördes 2005- 2006. Syftet med intervjuerna var att undersöka hur utredare av vårdnad, boende och umgänge beskriver och tolkar mötet med barn vars pappa misshandlat mamman, och sitt eget arbete med barnsamtal. Resultatet visar att familjerättssekreterarna talar om och förstår utsatthet och risk på flera olika sätt. I en förståelse talar informanterna om föräldrakonflikten som det centrala, och mäns våld mot kvinnor hamnar ur fokus. Då den största risken för barnet anses vara att förlora en förälder, blir våldet en icke-fråga. En annan förståelse handlar om risken för att barnet blir kvar i våldet. I ytterligare en förståelse är risken för att barnet far illa i fokus. När det finns en sådan risk ska anmälan ske till den sociala barnavården, anser informanterna. Dock pågår det i informanternas tal en förhandling om när en anmälan ska ske. Fysiskt våld ska alltid anmälas menar familjerättsekreterarna, medan fall då barn upplever trakasserier och verbalt våld inte är lika självklara anmälningsärenden. Ännu en förståelse är att man har att göra med ett skadat eller traumatiserat barn som behöver få stöd och bearbetning av sina upplevelser. Vad gäller barnsamtalen framställs ett bekräftande av barnets upplevelser som något betydelsefullt i sig självt, utöver utredningens syfte. Ett mönster i materialet är detta till trots att informanterna uppger att de pratar med barnet, men att de inte pratar om våldet (Eriksson & Dahlkild-Öhman, 2008).

3. Metod

3.1 Metodologiska överväganden

Jag har använt mig av kvalitativa intervjuer, då syftet med studien är att undersöka hur familjerättssekreterare arbetar med samt argumenterar kring barnets bästa gällande vårdnad, boende och umgänge då våld i familjen förekommer. Kvalitativ forskning lägger vikten vid hur de undersökta individerna uppfattar och tolkar sin sociala verklighet (Bryman, 2011). Den kvalitativa metoden lämpar sig väl för att ge ett underlag för att besvara mitt syfte.

Jag anser att en kvantitativ undersökning inte hade varit lämplig, då kvantitativ forskning lägger tonvikten på kvantifiering vid insamling och analys av data (Bryman, 2011). Det skulle innebära en begränsning av hur intervjupersonerna skulle kunna svara. För att forskningsfrågorna skulle passa för en kvantitativ undersökning hade de behövt vara utformade annorlunda. Jag har även velat uppnå djup och individuell variation i materialet, och detta hade inte varit möjligt med en kvantitativ metod.

En livsvärldsintervju söker förstå teman i den levda vardagsvärlden utifrån undersökningspersonens eget perspektiv (Kvale & Brinkmann, 2009). För att få svar på frågorna har det krävts att jag frågat familjerättssekreterarna, då det varit deras eget perspektiv jag velat undersöka. Således har inte observationer varit ett alternativ.

Jag har genomfört fem intervjuer med sex familjerättssekreterare. Fyra av intervjuerna var ca 40 min långa, och den gemensamma intervjun varade drygt en timme. Intervjuerna har genomförts på intervjupersonernas arbetsplats. Två av intervjupersonerna önskade bli intervjuade tillsammans, och det tillmötesgick jag då jag behövde få ihop ett någorlunda utförligt material. Jag hade haft vissa svårigheter med att få ihop intervjupersoner då de jag pratat med på familjerätterna i många fall uppgav att de inte hade tid att delta i min studie. Att jag intervjuat två familjerättssekreterare samtidigt anser jag inte ha haft någon nämnvärd negativ konsekvens för min studie, även om intervjun påverkats av att de var två. De jag intervjuade gemensamt var kollegor och delade därmed samma arbetssätt och i en viss utsträckning även samma värderingar. De kom båda till tals under intervjun. Genom att intervju dem tillsammans kunde jag undvika upprepningar som skulle kunnat uppstå ifall jag hade intervjuat dem var för sig.

Intervjuerna har varit semistrukturerade, det tycker jag har passat bra då det möjliggjort flexibilitet. En semistrukturerad intervju innebär att forskaren följer en intervjuguide med

specifika teman som ska beröras, men att intervjupersonen har stor frihet att utforma svaren på sitt eget sätt. Forskaren har även möjlighet att ställa frågor som inte ingår i intervjuguiden, om dessa har anknytning till det som intervjupersonen säger (Bryman, 2011). Samtidigt som jag har följt en i förväg bestämd intervjuguide, har jag kunnat ställa följdfrågor vilket medfört att informanterna fått möjlighet att utveckla sina svar. Jag anser att detta varit användbart för att uppnå ett utförligt material för att besvara undersökningens syfte.

Jag har valt att göra mina intervjuer ansikte mot ansikte med undersökningsspersonerna, då telefonintervjuer kan innebära vissa begränsningar. Jag skulle inte ha kunnat se kroppsspråk och minspel om jag hade gjort intervjuerna per telefon, vilket skulle ha kunnat medföra att jag hade missat att ställa följdfrågor. Det skulle även ha inneburit att jag i så fall inte skulle ha sett hur intervjupersonerna reagerade på frågorna, och därmed inte kunnat upptäcka eventuellt obehag eller förvirring (Bryman, 2011).

Vinjetfrågor kan användas i kvalitativ forskning som en hjälp för informanterna att uttrycka sina åsikter om och beskrivningar av sitt beteende i konkreta situationer (Bryman 2011).

Vinjetter är korta historier som beskriver en person, situation eller ett skeende som försetts med karakteristika som forskaren kommit fram till är viktiga och avgörande i en bedömningssituation. Syftet med en vinjettmetod är att studera och analysera människors val och bedömningar av hypotetiska situationer som konstruerats så att de är så verklighetsnära som möjligt (Jergeby, 1999). Intervjupersonerna har under intervjuerna fått kommentera ett fall som berört ämnet, då mina frågor är av ett sådant slag att det varit lämpligt. Jag har valt att inte redovisa vinjettfallet som ett eget avsnitt i analysdelen.

Ett alternativ som skulle ha varit möjligt, men som jag valt bort är fokusgruppsintervjuer. En fokusgruppsintervju är en form av gruppintervju, där fokus ligger på samspelet i gruppen samt den gemensamma betydelsekonstruktionen (Bryman, 2011). Jag har valt att inte genomföra fokusgrupper, då de sannolikt skulle varit svårare att få till stånd. Det kunde ha blivit problematiskt att samordna så att flera familjerättssekreterare skulle infinna sig på samma tid, särskilt om de skulle komma ifrån olika kommuner. Genom att göra enskilda intervjuer ökar sannolikheten att varje enskild familjerättssekreterares egna åsikter, värderingar med mera kommer fram, då de inte påverkas av de andra.

3.2 Urval

Då mitt syfte är att undersöka hur familjerättssekreterare arbetar med samt argumenterar kring vårdnad, boende och umgängesärenden då barn upplever våld i familjen, har jag använt mig

av målinriktat urval. Målinriktat urval är lämpligt då forskaren vill skapa en överensstämmelse mellan urval och forskningsfrågor (Bryman 2011). För att besvara frågeställningarna har jag behövt jag en specifik typ av informanter, familjerättssekreterare med erfarenhet av att arbeta med våld i tvister om vårdnad, boende och umgänge. Urvalet har även varit ett bekvämlighetsurval, det vill säga att jag har valt de familjerättssekreterare som varit tillgängliga, då undersökningen har genomförts under en begränsad tidsperiod (ibid.). Kontakten med tänkta intervjupersoner gick till på så sätt att jag ringde runt till familjerätter i olika kommuner. Jag frågade om intresse fanns för att delta i min studie. Där intresse fanns skickade jag ut ett informationsbrev via e-post. I två fall fick jag besked direkt, i de andra fallen fick jag återkomma. Intervjupersonerna kommer ifrån fem olika kommuner inom ett mindre geografiskt område. Då alla utom två undersökningsspersoner kommer från olika kommuner ökar sannolikheten att familjerättssekreterarna i studien inte delar samma kultur och värderingar. Det ser jag som en fördel, som skulle kunna innebära ökad spridning i undersökningsspersonernas svar.

3.3 Artikel och litteratursökning

Jag har valt att redogöra för kvalitativ forskning om familjerättssekreterares syn på våld och vårdnad, boende och umgängesärenden. Det anser jag vara relevant utifrån studiens syfte. Jag har valt att avgränsa forskningen till en svensk kontext. För att söka litteratur har jag främst använt mig av Libris, Google Scholar och databasen Artikelsök. Jag har bland annat använt mig av sökorden *våld, barn, familjerätt*.

3.4 Bearbetning och analys

Jag har, med informanternas samtycke, spelat in intervjuerna på band. Intervjuerna har sedan transkriberats i sin helhet, därför att det underlättar analysarbetet att utgå ifrån en utskrift av intervjuerna. Jag har transkriberat intervjuerna så fort som möjligt efter genomförd intervju. De flesta av intervjupersonernas utsagor tycker jag mig ha uppfattat korrekt. Då jag inte uppfattat något eller några ord intervjupersonerna sagt på banden, har jag skrivit ... på det stället. Då jag citerar informanterna skriver jag exempelvis "... det är ju så..." då utsagan är tagen ur en mer omfattande utläggning av texten. Då utsagan inte är tagen ifrån en större text, utan står för sig själv, skriver jag exempelvis "det är ju så". Då jag själv exempelvis ställer en fråga skriver jag A för att beteckna detta. Jag har till viss del gjort om informanternas utsagor till skriftspråk, men utan att ändra textens innebörd. Exempelvis har jag istället för att skriva "dom" skrivit "de". Jag har även uteslutit överflödiga ljud, till exempel "hummanden", då jag

inte tyckt att de tillfört något. Dessutom skulle det kunnat uppfattas som att jag hade förlöjligat intervjupersonerna om jag tagit med sådana ljud.

Jag har använt mig av diskursanalys för att analysera materialet. En utgångspunkt för diskursanalysen är föreställningen om att hur vi med språkets hjälp indelar och tolkar världen har konsekvenser för konkreta människor. (Ahrne, Svensson 2011) Jag har valt att använda mig av kritisk diskursanalys, då den fokuserar på att kartlägga förbindelserna mellan språkbruk och social praktik. De diskursiva praktikerna spelar en viktig roll i upprätthållandet av den sociala ordningen och i social förändring. Varje kommunikativ händelse fungerar som en slags social praktik då den antingen reproducerar eller ifrågasätter diskursordningen (Winther Jørgensen, Phillips, 2000). En kommunikativ händelse analyseras utifrån textens egenskaper, de produktions- och konsumtionsprocesser som hör samman med texten samt den bredare sociala praktik som händelsen är en del av (Winther Jørgensen, Phillips, 2000). I min undersökning utgörs den kommunikativa händelsen av intervjuer, och den sociala praktiken är familjerättssekreterarnas arbete med ärenden då barn upplever våld i familjen, samt dessa barns verklighet.

Norman Fairclough har utvecklat en modell som jag har utgått ifrån i analysen. Den består av tre dimensioner; text, diskursiv praktik och social praktik (Fairclough, 1992). Jag kommer först att analysera intervjumaterialet på textens nivå. Diskursiv och social praktik kommer jag sedan att analysera i ett diskussionskapitel.

Det finns ingen färdig mall för hur diskursanalys ska utföras, det kan se olika ut beroende på forskningsprojektets art. Faircloughs riktlinjer ska ses som generella, och jag har valt de verktyg jag anser vara fruktbara vad gäller att komma fram till ett resultat i förhållande till mitt syfte (Fairclough, 1992). För att analysera materialet på textens nivå använder jag nedanstående verktyg:

Modalitet; innebär att man tittar på graden av instämmande i en sats. Till exempel är *Jorden är platt* ett påstående med hög grad av instämmande, medan *Jorden är inte platt* är ett påstående med en låg grad av instämmande. Sedan finns det allt där emellan, exempelvis *Jorden kan vara platt* är ett påstående med medelhög grad av instämmande. Modaliteten är också antingen objektiv eller subjektiv. Ett exempel på när ett påstående är objektivt är *Jorden är platt*, ett exempel på ett subjektivt påstående är *Jag tror att jorden är platt*. När modaliteten är objektiv framstår uttalandet som objektiv fakta, när den är subjektiv framhåller den som lägger fram påståendet att det är den egna åsikten. Genom att undersöka modaliteten

kan jag se hur intervjupersonerna ser på sina uttalanden, om de exempelvis ser det de säger som objektiv kunskap (ibid.).

Transitivitet; innebär att man tittar på vad som är subjekt, verb och objekt i en sats. På så sätt kan man se var ansvaret läggs, och om människor framställs som handlande subjekt eller som objekt. Genom att studera transitivitet har jag kunnat se var intervjupersonerna lägger ansvaret för, exempelvis, våld (ibid.).

Ordval; innebär att man studerar vilka ord som används i texten, och vad de innebär för textens innebörd (ibid.).

Då jag analyserat materialet på diskursens nivå har jag utgått ifrån följande verktyg:

Diskursordning; avser ett avgränsat antal diskurser som strider i samma terräng (Winter Jørgensen & Phillips, 2000).

Interdiskursivitet; innebär att man studerar vilka diskurstyper som influerar materialet, och hur (Fairclough, 1992).

Intertextualitet; innebär att man studerar vilka andra texter som materialet byggs upp av (ibid.).

Då jag analyserat materialet på den sociala praktikens nivå har jag haft avsikten att identifiera den sociala praktiken som den diskursiva praktiken är en del av, samt effekterna som den diskursiva praktiken kan få på den sociala praktiken (ibid.).

Jag har efter transkribering av de inspelade intervjuerna analyserat materialet på textens nivå. Jag använde mig då av färgpennor i olika färger, för att kunna skilja på de olika redskap jag använt mig av. Jag gick sedan igenom materialet, intervju för intervju, för att identifiera mönster i informanternas utsagor. Jag gjorde sedan ett urval av de olika språkliga mönster jag såg, utifrån mina forskningsfrågor. Jag har sedan efter hand uteslutit citat som varit snarlika, för att uppnå ett urval av citat som visade på olika mönster i intervjumaterialet. Jag har i analysdelen på textens nivå varvat citat med mina egna tolkningar av dem. Jag har valt att betona det jag vill lyfta fram i citatet genom att stryka under det. När jag sedan analyserar innebörden, hänvisar till det jag vill kommentera i citatet genom att kursivera den utsaga jag för stunden fokuserar på.

3.5 Reliabilitet, Validitet och Generalisering

Kvale och Brinkmann skriver att reliabilitet berör frågan om andra forskare kan komma fram till samma resultat vid ett annat tillfälle. Reliabiliteten handlar om huruvida intervjupersonerna kommer att ge olika svar beroende på vem som intervjuar dem, samt om de kommer att förändra sina svar under intervjun. Ledande frågor kan påverka hur intervjupersonerna svarar. Även intervjuarens kroppsspråk och verbala reaktioner kan komma att inverka på intervjupersonernas svar. Reliabiliteten kan även påverkas av hur intervjuerna skrivits ut, då utskriften är en fråga om tolkning (Kvale & Brinkmann, 2009). Jag har under intervjuerna haft en strävan att så långt som möjligt formulera mina frågor på ett sådant sätt att intervjupersonerna inte blivit styrda i sina svar. Det har möjliggjort för dem att uttrycka sina egna ståndpunkter, vilket ökar reliabiliteten. Jag har även försökt förhålla mig på ett sådant sätt att jag inte visat ogillande respektive gillande inför intervjupersonernas svar. Dock har jag säkerligen ändå påverkat intervjupersonernas svar. Intervjuerna har spelats in på band, samt transkriberats så fort som möjligt efter genomförd intervju. Jag har varit noga med att spola tillbaka och lyssna flera gånger då jag varit osäker på vad som sagts, vilket ökar sannolikheten att jag uppfattat intervjuerna på ett korrekt sätt.

Validitet innebär huruvida en metod undersöker det forskaren avser att undersöka. Validiteten handlar också om att granska och argumentera för tillförlitligheten hos olika kunskapsanspråk. Forskaren bör ständigt kontrollera och ifrågasätta sina resultat (Kvale & Brinkmann, 2009). Jag har valt kvalitativa intervjuer som metod, då jag velat undersöka intervjupersonernas perspektiv. Jag har även utformat en intervjuguide med frågor som jag uppfattat haft relevans för syftet. Mina tolkningar av materialet har jag reflekterat över. Jag har även låtit andra personer läsa igenom materialet för att få en uppfattning om ifall de uppfattat mina tolkningar på ett liknande sätt, och det har de gjort. Därmed har jag fått stöd för giltigheten i mina resultat.

I motsats till positivistiska traditioner inom samhällsvetenskapen, som haft som mål att skapa lagar som kunde generaliseras universellt, finns en humanistisk uppfattning som menar att varje situation är unik, och inget fenomen är helt likt något annat. Därmed uppstår frågan om det överhuvudtaget är eftersträvansvärt att generalisera kvalitativa forskningsresultat (Kvale & Brinkmann, 2009). Jag gör inte anspråk på att mina resultat ska vara generaliserbara, utan endast visa på hur det kan vara. Intervjuerna skulle kunna göras om på ett liknande sätt, men intervjusituationen skulle ändå inte vara densamma eller producera exakt samma resultat. Därmed anser jag inte att resultaten går att generalisera.

3.6 Etiska överväganden

Vetenskapsrådet (2002) har ställt upp fyra etiska huvudkrav på forskning.

Informationskravet innebär att forskaren ska informera de av forskningen berörda om den aktuella forskningsuppgiftens syfte (Vetenskapsrådet, 2002). Jag har informerat mina undersökningspersoner om undersökningens syfte, och hur den ska genomföras. Jag har vid en första kontakt skicka ut ett informationsbrev som förutom att det innehållit information om undersökningens syfte även innehållit information om de forskningsetiska principerna. Jag har även informerat om dessa beståndsdelar muntligt och skriftligt innan intervjuernas början.

Samtyckeskravet innebär att deltagarna i undersökningen har rätt att själva bestämma över sin medverkan (Vetenskapsrådet, 2002). Jag har utformat en samtyckesblankett, som de deltagande har fått skriva under innan intervjun påbörjades. De fick då även ytterligare en kopia av informationsbrevet. Då de skrev under intygade de att de tagit del av de forskningsetiska principerna samt studiens syfte. Jag behöll ett exemplar av samtyckesblanketten, och intervjupersonerna fick behålla ett exemplar själva.

Konfidentialitetskravet innebär att uppgifter om undersökningspersonerna ska ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifterna ska förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem (Vetenskapsrådet, 2002). Jag har förvarat materialet inlåst, så att inga obehöriga har kunnat få tillgång till det. Då jag hänvisar till intervjupersonerna i avsnittet om resultat och analys, har jag framställt dem på ett sådant sätt att de inte går att identifiera. Jag har gett dem fiktiva namn som inte liknar deras egentliga namn. Jag har vid valet av namn bland annat tänkt på att första och sista bokstaven ska vara en annan än i deras riktiga namn. Jag har inte heller angett vilka kommuner de kommer ifrån. Då jag skrivit ut intervjuerna har jag, utan att ändra innebörden, skrivit på ett sådant sätt så att det inte framgår vilken dialekt intervjupersonerna har.

Nyttjandekravet innebär att uppgifter om undersökningspersonerna endast får användas för forskningsändamålet (Vetenskapsrådet, 2002). Jag har endast använt materialet i undersökningens syfte. Jag avser att förstöra intervjumaterialet då uppsatsen är färdig, både band och utskrifter av intervjuer.

Forskaren bör bedöma konsekvenserna av en kvalitativ studie både efter den skada som undersökningspersonerna kan lida och efter de vetenskapliga fördelar som deras deltagande i studien kan ge. Risker för att undersökningspersonerna lider skada ska vara så liten som

möjligt (Kvale & Brinkmann, 2009). Risken att undersökningspersonerna skulle lida skada bedömer jag som mycket liten, då de deltar i egenskap av professionella och har haft all rätt att dra sig ur om de så skulle önska. Risken för undersökningspersonerna är inte sådan att undersökningen inte borde genomföras.

Vid transkribering av intervjuerna uppkommer frågan om den utskrivna texten är lojal mot undersökningspersonernas muntliga uttalanden (Kvale, Brinkmann, 2009). Jag har då jag transkriberat intervjuerna varit noggrann med att undersökningspersonernas uttalanden återges på ett riktigt sätt. Jag har uteslutit ”hummanden” och dylikt, vilket hade kunnat upplevas som förlöjligande.

3.7 Metoddiskussion

Jag anser att kvalitativa semistrukturerade intervjuer varit ett bra tillvägagångssätt för att samla in underlag för att kunna besvara studiens syfte. Jag har behövt fråga familjerättssekreterarna själva för att kunna uppnå ett tillfredsställande underlag, således har intervjuer varit ett mycket lämpligt tillvägagångssätt för att samla in material. Det faktum att intervjuerna varit semistrukturerade har även det inneburit fördelar. Familjerättssekreterarna har fått möjlighet att prata om vad de själva tyckt varit viktigt, samtidigt som jag kunnat styra intervjun för att få reda på det jag velat veta.

Likaså har diskursanalys varit en lämplig metod för att analysera materialet. Diskursanalysen har möjliggjort att jag kunnat studera hur intervjupersonerna sett på sina uttalanden, då exempelvis instämmandegraden visar på vad de ser som kunskap. Hade jag endast kategoriserat materialet hade jag inte kunnat studera de dimensionerna av materialet. Diskursanalysen är passande då jag har som teoretisk utgångspunkt att familjerättssekreterarnas användning av språket har betydelse för den sociala praktiken, vilket går i linje med Faircloughs (1992) syn på diskurs.

Dock finns det saker jag kunde ha gjort annorlunda vad gäller utformningen av frågorna och vinjettfallet. Frågorna har varit öppna, vilket har medfört att intervjupersonerna kunnat välja att rikta in sig på vad som helst som berört ämnet. Det kunde ha blivit mer givande att vara mer styrande vad gäller frågornas utformning, på det sättet att jag då hade kunnat uppnå ett mer utförligt material vad gäller varje tema. Flera av intervjupersonerna har även reagerat på att frågorna varit öppna, och velat att jag skulle specificera vad jag ville att de skulle svara på.

Jag hade med en ledande fråga som gällde betydelsen av psykiskt, fysiskt och materiellt våld. Den frågan har sannolikt gjort att intervjupersonerna fokuserat framförallt på dessa typer av våld. Dock har de även berört andra typer av våld.

Då jag inte frågade om en våldsutsatt förälders föräldraförmåga, har resultatet sannolikt påverkats av det. Jag kunde ha fått andra svar om jag hade ställt frågan till intervjupersonerna. Jag beslöt att även ha med det då jag insåg att familjerättssekreterarna även hade berört den våldsutsatta förälderns föräldraförmåga. Jag tyckte att det var intressant, och även relevant utifrån Bronfenbrenners systemteoretiska modell, som är en av mina teoretiska utgångspunkter. Enligt den har föräldrarna en påverkan på barnet (Bronfenbrenner, 1979).

Jag kunde ha uteslutit vinjettfallet, då jag upplever det som att frågorna hade kunnat räcka för att få ett tillräckligt utförligt material. Jag valde att inte specifikt redovisa vinjettfallet i analysdelen, då jag inte tyckte att det gav något att analysera det för sig. Dock har fallet säkerligen tillfört något, då jag uppfattar det som att det bidragit till att intervjupersonerna utvecklat sina resonemang.

4. Teoretiska utgångspunkter

4.1 En social teori om diskurs, Norman Fairclough

Fairclough betraktar språket som en del av den sociala praktiken. Han menar att diskurs inte bara handlar om representationer av verkligheten, utan även är en form av handling. Diskurs är ett sätt för människor att agera gentemot världen, och framförallt gentemot varandra.

Fairclough menar även att förhållandet mellan diskurs och social praktik är dialektiskt.

Diskurs är både en förutsättning för, och en effekt av, den sociala praktiken, och vice versa.

Diskursiv praktik representerar inte bara världen, utan ger även betydelse, konstituerar och konstruerar meningen med världen. De konstruktiva effekterna av diskurs innefattar konstruktionen av identiteter, sociala relationer samt kunskaps- och trossystem. Diskursiv praktik kan både bidra till att reproducera samhället (identiteter, relationer och kunskapssystem) som det är, och till att förändra samhället (Fairclough, 1992).

Då jag gör en diskursanalys utgår jag ifrån Faircloughs sociala teori om diskurs. Jag utgår ifrån att familjerättssekreterarnas utsagor har betydelse för den sociala praktiken. Den sociala praktiken som jag avser i min studie är deras arbete med vårdnad, boende och umgängesärenden då barn upplever våld i familjen, samt dessa barns verklighet.

4.2 Socialkonstruktivism

Det finns två konkurrerande sätt att betrakta verkligheten, konstruktivism och realism/objektivism. Det är viktigt att känna till dessa perspektiv för att kunna granska och reflektera över socialt arbete såväl på mikronivå som på makronivå. Social konstruktivism ifrågasätter möjligheten till objektiv kunskap, all kunskap anses vara socialt konstruerad. Människor kan bara tänka genom konstruktioner oavsett om det de refererar till existerar i verkligheten eller inte menar konstruktivisterna. Objektivister och konstruktivister menar olika saker då de pratar om problem. Där de förra pratar om förhållanden, ser konstruktivister mänskliga konstruktioner. Konstruktivister menar att ingenting kan vara ett problem om ingen upplever och beskriver det som ett sådant. Forskning om hur individuella sociala problem konstrueras kan sannolikt bidra till ett mer reflexivt och ödmjukt förhållningssätt hos socialarbetare och andra som arbetar med människor och deras förändring. Konstruktivism är ett synsätt som visar på att det aldrig bara finns en sanning om en individ och hennes problem, utan att det alltid finns flera möjliga framtider (Sahlin, 2002).

Jag antar i min undersökning ett konstruktivistiskt synsätt på hur kunskap produceras, då jag gör en diskursanalys.

4.3 Systemteori Bronfenbrenners socioekologiska modell

Urie Bronfenbrenner har utvecklat en systemteoretisk modell som sätter personen under utveckling i fokus, samt betonar samspelet mellan individen och omgivningen. Han definierar utveckling som en varaktig förändring som beror på hur personen uppfattar och hanterar sin omgivning. Enligt modellen är personen under utveckling, barnet, omgiven av ett antal strukturer som påverkar, samt påverkas av, barnet. Dessa strukturer kallas micro-, meso-, exo-, och macrosystem. Microsystemet är det som befinner sig närmast barnet, och innefattar aktivitet, roller och interpersonella relationer som barnet upplever i ett givet sammanhang, exempelvis i hemmet. Utanför microsystemet finns mesosystemet. Mesosystemet inbegriper relationer till flera sammanhang som barnet aktivt deltar i, såsom relationen mellan hem, skola och kamratrelationer. Utanför mesosystemet ligger exosystemet. Exosystemet avser sammanhang som barnet inte själv aktivt deltar i, men som påverkar eller påverkas av vad som sker i barnets omgivning. Exempel på vad som omfattas av exosystemet är föräldrars arbetsplats, föräldrars vänskapskrets och den lokala skolledningens beslut. Ytterst ligger makrosystemet, som innefattar kultur och politik (Bronfenbrenner, 1979).

Jag utgår från Bronfenbrenners modell då jag analyserar mitt intervjumaterial. Framförallt utgår jag från att föräldrarna och det som händer i familjen påverkar barnet. Jag utgår även ifrån att familjerättssekreterarnas bedömningar kan påverka barnet.

5. Resultat och Analys

Jag kommer nedan att först presentera resultat och analys på textens nivå. De teman jag presenterar har jag valt att benämna *Betydelsen av våld i familjen för barnet, Föräldraförmåga då det förekommer våld, samt Skydd kontra behov av båda föräldrarna*. Därefter följer en diskussion som behandlar den diskursiva nivån samt den sociala nivån. Jag kommer på textens nivå att varva citat med min tolkning av dem. I citaten markerar jag det jag anser vara intressant genom att stryka under en eller ett par ord. Dessa understrykningar görs utifrån ordval, modalitet och transitivitet. Då jag hänvisar till något i ett citat kursiverar jag orden. Då jag själv exempelvis ställer en fråga betecknar jag det genom att skriva A. Det förekommer att jag sätter flera citat efter varandra på vissa ställen i texten, för att visa på resonemanget mellan två personer.

5.1 Intervjupersonerna

Samtliga av de intervjuade familjerättssekreterarna är kvinnor. Den yngsta intervjupersonen är 37 år, och den äldsta är 60 år. De är alla socionomer. Familjerättssekreterarna har arbetat inom familjerätten mellan fem och tjugo år. På sin nuvarande arbetsplats har de arbetat mellan fem och fjorton år. Familjerättssekreterarna kommer nedan att benämnas Viktoria, Vilma, Vibeke, Valborg, Vivianne och Vendela. Dessa namn är fiktiva.

5.2 Betydelsen av våld i familjen för barnet

Familjerättssekreterarna har under intervjuerna fått värdera betydelsen av att barnet upplever våld i familjen för vårdnad, boende och umgängesfrågor. Deras utsagor angående om barn påverkas av våld, och i så fall hur de påverkas, kan komma att få betydelse för den sociala praktiken (Fairclough, 1992). Framförallt kan det få betydelse för hur de bedömer risker för barnet då våld i familjen förekommer. Enligt Bronfenbrenner (1979) påverkas barnet av det som sker i familjen, i detta fall våld.

En diskurs som har en framträdande plats i materialet är att barnet påverkas av våld i familjen. Då Vendela pratar om vinjettfallet säger hon angående barnet:

”... oavsett om han har sett det eller ej så har han ju klart märkt av mammas situation...”

Hon säger *oavsett om han har sett det eller ej så har han ju klart märkt av mammas situation*. Utsagan är objektiv och har en hög instämmandegrad, vilket *har han ju* visar på. Utsagan förstärks ytterligare genom ordet *klart*. Utsagan går i linje med Bronfenbrenners modell,

enligt vilken barnet påverkas av familjesituationen (Bronfenbrenner, 1979). I nästföljande uttalande visar Vendela på hur hon tror att barn påverkas:

”... har det hänt mamma någonting eller man har sett något själv så är man ju jätterädd...”

Uttalandet *är man ju jätterädd*, är objektivt och har en hög instämmandegrad, vilket *är man ju* visar på. Jag tolkar *man* som att hon avser barnet. Då hon sätter *jätte* i början av *rädd*, förstärker hon uttalandet ytterligare. Även detta uttalande visar på en diskurs som innebär att barnet påverkas av våld i familjen. Uttalandet visar också på en diskurs som antyder att våldet får negativa konsekvenser för barnet.

Även Vibeke visar i följande citat på denna diskurs:

”och läser man på lite kring anknytningsteori, så är det ju jätteallvarligt för ett barn att bevittna våld, det är ju jätteallvarligt och stressigt för barnet...”

Hon säger *är det ju jätteallvarligt*. Utsagan är objektiv och har en hög grad av instämmande, vilket *är det ju* visar på. Då hon sätter ihop *jätte* med *allvarligt* förstärker hon ytterligare uttalandet. Vilma visar även hon på samma mönster:

”... att barn har bevittnat våld är ju allvarligt, det är ju det vi får konstatera...”

Vilma har en hög och objektiv instämmandegrad i citatet, vilket *är ju* visar på. Hon använder även ordet allvarligt då hon pratar om våld i familjen. Diskursen om att våld är något negativt är bestämd. Vendela säger angående barn som upplever våld:

”... alltså det kan ju vara att barnet har kanske bevittnat det och är ju lika utsatt i det”

Hon säger *det kan ju vara att barnet har kanske bevittnat*. Instämmandegraden är medelhög och objektiv, vilket *kan ju vara* och *kanske* visar på. Uttalandet visar på en diskurs som innebär att barnet kan påverkas, men inte nödvändigtvis gör det. Hon säger att barnet *är ju lika utsatt*. Uttalandet är objektivt med hög instämmandegrad, vilket *är ju* visar på. Hon visar här på en diskurs som innebär att barn som upplever våld är lika utsatta som barn som är direkt utsatta för våld.

Vibeke framhåller även hon samma ståndpunkt:

”handlar det om att barnet bara har bevittnat våld då, bara, då säger det ju att barnet har varit utsatt för psykisk misshandel, och det är ju allvarligt...”

Hon använder ordet *bara*, men anmärker själv på det. Sedan säger hon om barn som upplever våld; *då säger ju det att barnet varit utsatt för psykisk misshandel*. Instämmandegraden är här hög och objektiv, vilket *säger ju det* visar på. I nästa sats; *och det är ju allvarligt*, är instämmandegraden hög och objektiv då hon säger *det är ju*.

Valborg uttrycker en liknande ståndpunkt då hon pratar om barnet i vinjettfallet:

”... här står aldrig blivit slagen, men han har ju förmodligen bevittnat våldet, och det är ju lika skadligt det...”

Hon pratar om Pelle och hur hon antar att han påverkas av våldet. *Han har ju förmodligen bevittnat våldet* är ett objektivt uttalande och graden av instämmande är medelhög; vilket *har ju förmodligen* visar på. Uttalandet visar på en diskurs som innebär att barn kan påverkas av våld i familjen. Då hon säger *det är ju lika skadligt det* visar hon på en hög, objektiv instämmandegrad då hon säger *är ju*. Uttalandet visar på diskursen som innebär att uppleva våld är att likställa med att direkt bli utsatt. Diskursen som innebär att våld är att betrakta som något negativt visas också i uttalandet, då hon använder ordet skadligt.

Det finns även uttalanden i materialet som visar på att barnet inte nödvändigtvis far illa av våld då våldet inte riktar sig direkt emot barnet. Då Vendela talar om att utreda förövaren säger hon:

”... det är ju den vuxnes ansvar att liksom då se till så att om det bara är några situ... alltså är det i relationen till mamma det här våldet kommer eller är det annars också eller liksom...”

Först säger hon *det är ju den vuxnes ansvar, är ju* visar på en objektiv, hög instämmandegrad. Hon lägger alltså ansvaret hos de vuxna. Då hon sedan säger *är det i relationen till mamma det här våldet kommer eller är det annars också*, möjliggörs en tolkning av utsagan som att ifall det endast är i relationen till mamma så är det inte så farligt för barnet. För om våldet förekommer *annars också* så är det allvarligare. *Annars också* skulle kunna innebära både att barnet självt är direkt utsatt, eller att det inte är direkt utsatt men upplever våldet, och att det är allvarligare om barnet självt blir direkt utsatt. Vendelas utsaga kan tolkas som att den avviker ifrån systemteorin. Förutsatt att barnet har kontakt med sina föräldrar, påverkas det utifrån Bronfenbrenners (1979) modell.

Vilma visar på en liknande ståndpunkt. Hon säger om barn som upplever våld:

”... jag menar ett barn som inte har blivit utsatt för våld på något sätt där är det ju, visserligen kan en konflikt vara väldigt allvarlig så, och göra det jättesvårt för barnet men ibland har man ju inte den faktorn att ta hänsyn till på det sättet”

Hon säger sedan *ett barn som inte har blivit utsatt för våld på något sätt* då hon talar om ett barn som har upplevt våld. Utsagan är objektiv och instämmandegraden låg, vilket *inte har* visar på. Instämmandegraden sänks ytterligare då hon säger *på något sätt*. Hon visar här på en föreställning om att barn som inte är direkt utsatta för våld inte är utsatta *på något sätt*. Hon säger sedan *visserligen kan en konflikt vara väldigt allvarlig så, och göra det jättesvårt för barnet*. Uttalandet är objektivt och har en medelhög instämmandegrad, vilket *kan vara* visar på. Instämmandegraden förstärks dock av *väldigt allvarlig* och *jättesvårt*. Sedan säger hon *men ibland har man ju inte den faktorn att ta hänsyn till på det sättet*. Utsagan är objektiv och har en låg instämmandegrad, vilket *har man ju inte* visar på. Då hon även säger *ibland* sänks instämmandegraden ytterligare. Hon visar i ovanstående citat på en splittrad förståelse. Hon säger att konflikt kan göra det jättesvårt för barnet, samtidigt som hon säger att barnet då inte har blivit utsatt för våld på något sätt.

Ytterligare ett citat från Vilma antyder samma diskurs:

”... sen våld mellan föräldrarna kan ju också, behöver ju inte vara att barnet blir utsatt direkt för våld, men det får man ju inte, alltså det är ju med en bedömning man får försöka göra, men finns det risk att barnet också skulle kunna bli utsatt, och det får man ju också ha med sig, för det är komplext det här, mycket svårt”

Då Vilma säger *finns det risk att barnet också skulle kunna bli utsatt*, antyder hon att ett barn inte är utsatt då våldet inte riktar sig direkt mot barnet, vilket *skulle kunna bli* visar på.

Sammanfattning: En framträdande diskurs som dominerar materialet är att barnet påverkas av våld i familjen. En mindre framträdande diskurs är att barn kan påverkas av våld i familjen. Den första diskursen överensstämmer med Bronfenbrenners (1979) modell, medan den andra inte gör det. Ytterligare en dominerande diskurs är att våld i familjen får negativa konsekvenser för barnet. En annan diskurs är att barn som upplever våld men inte är direkt utsatta är lika utsatta som om våldet hade riktat sig direkt mot dem. Den diskursen har en förhållandevis stor plats i intervjumaterialet. Det finns även en mindre antydning om en diskurs som säger att barnet inte är utsatt om våldet inte riktar sig direkt mot barnet. Varje familjerättssekreterares utsagor visar på flera av diskurserna.

5.3 Föräldraförmåga då det förekommer våld

Familjerättssekreterarna har under intervjuerna uttryckt hur de värderar föräldraförmågan hos barnets föräldrar, då våld i familjen förekommer. Familjerättssekreterarnas utsagor kan enligt Faircloughs (1992) syn på diskurs komma att få betydelse för den sociala praktiken. Därmed är det av vikt hur de värderar föräldraskapet då våld i familjen förekommer, då värdering av föräldraskapet är en del i deras utredningar (Törnqvist, 2009). Enligt Bronfenbrenner (1979) påverkas barnet av föräldrarna.

Flera av familjerättssekreterarna framhåller att båda föräldrarna brister i sitt föräldraskap. Alla gör det inte. Då jag inte ställt frågan om den våldsutsatta förälderns föräldraförmåga så är det möjligt att resultatet hade blivit annorlunda om jag hade gjort det.

Vivianne lyfter fram att båda föräldrarna brister:

”det är jätteviktigt att ha det med sig, att barn som lever i våldsrelationer de har två föräldrar som brister, det är vårt fokus...”

Uttalandet har genomgående en hög och objektiv instämmandegrad, vilket *det är, de har* och *det är* visar på.

Vendela uttrycker samma ståndpunkt:

”...för att många gånger så är det ju både förövaren och offret, om vi nu säger att det är mamma och pappa, så är ju de en form av förövare båda två gentemot barnen, pappa är ju förövare genom att han slår mamma och barnen utsätts, och mamma blir ju slagen men även utsätter barnen att inte skydda dem...”

Hon benämner här offret, mamman, som *förövare*. Ansvar läggs på båda föräldrarna då de båda framställs som handlande subjekt. Pappa är handlande subjekt i första satsen av sista meningen; *pappa slår barnen* och *mamma*. Mamma är handlande subjekt i andra satsen av sista meningen; *mamma utsätter barnen*. Barnen är i båda fallen offer för handlingen. Även hennes uttalande har en objektiv, hög instämmandegrad, vilket *är det ju* och *är ju* visar på.

Vendela visar på en hög, objektiv instämmandegrad i ett uttalande om att våld i familjen påverkar föräldraskapet, då hon säger:

”... alltså om det nu är säkert att det har förekommit så har det ju stor betydelse för hur föräldraskapet ska fungera framöver ...”

Orden *har det ju* tyder på detta. Hon lägger även till ordet *stor* innan *betydelse*, vilket förstärker hennes föreställning om betydelsen av våldets påverkan på föräldraskapet.

Viktoria framhåller även hon att båda föräldrarna brister:

” ... det handlar ju om så mycket mer än det slaget som för precis då eller den konflikt som är, de är ju hur ska man uttrycka det, de är inte tillgängliga för barnet då, hela barnets värld rasar ju när de som ska ta hand om det slåss eller är ovänner... ”

Viktoria säger *de är inte tillgängliga för barnet då*. Hon visar på en hög och objektiv instämmandegrad då hon säger *är inte*. Citatet visar på hur hon föreställer sig att föräldraskapet påverkas. Hon säger *de* vilket jag tolkar som att hon avser båda föräldrarna.

Gällande en våldsutövande förälders föräldraförmåga säger Vilma:

” ... om man brukar våld mot den andra föräldern, barnets förälder så att säg och framförallt inför barnen, ser det, då är ju föräldraförmågan väldigt starkt ifrågasatt”

Hon ger i första satsen förövaren ett ansvar, då det handlande subjektet är *man* och objektet, offret, är *den andre föräldern*. Hon säger *då är ju föräldraförmågan väldigt starkt ifrågasatt*. Då hon säger *då är ju* visar hon på en hög, objektiv instämmandegrad. Hon förstärker instämmandet i sin utsaga genom att även använda orden *väldigt starkt*.

Viktoria har en liknande ståndpunkt:

” ... kan man inte ens i närheten av sina barn förhålla sig så vuxet så att man kan förhindra att det blir våld, så måste man ifrågasätta deras föräldraförmåga, och då, konsekvenserna av det kan ju bli så stora så att det inte ska vara någon kontakt faktiskt”

Hon lägger ansvaret på förövaren, *man*; *man ska förhålla sig vuxet, man ska förhindra att det blir våld*. Då hon pratar om att ifrågasätta föräldraförmågan använder hon *måste man*, vilket visar på en hög grad av instämmande. Då hon säger *man* här menar hon antagligen sig själv alternativt alla socialsekreterare som jobbar inom familjerätt, eller både och. Både Vilmas och Viktorias uttalanden kan sägas vara kännetecknande för hela materialet, angående en våldsutövande förälder. Deras utsagor kan sägas utgöra en bestämd diskurs om en våldsutövande förälder som bristande. Genomgående i materialet är även att en viktig faktor som kan avgöra vad de föreslår i vårdnad, boende och umgängesärenden är om den som är

förövaren kan ta ansvar för sitt handlande och är villig att förändra sig. Följande uttalande från Vendela visar på denna ståndpunkt:

”... om vi nu säger förövaren här, hur pass kan man liksom medge eller erkänna att det har hänt, för det har ju stor betydelse för den fortsatta behandlingen av kontakten, än att man liksom förnekar det helt, alltså att det är ju, och det har ju att göra med huruvida kan man se att det har gått fel, jag måste göra så eller så för att inte hamna i det eller så, då är det ju andra förutsättningar att då liksom kunna gå vidare i relationen, men förnekar man helt och så va, då har man ju inte så mycket insikt i det, då bådar det ju inte gott för framtiden”

Vendela säger att förövarens inställning *har ju stor betydelse*. I det uttalandet har en hög och objektiv grad av instämmande, vilket *har ju* visar på. Då hon sätter *stor* framför *betydelse*, förstärker hon uttalandet ytterligare. Hon säger senare i citatet *då är det ju andra förutsättningar för att kunna gå vidare i relationen*. Instämmandegraden är i den utsagan hög och objektiv, vilket *är det ju* visar på. Hon säger avslutningsvis att om den våldsutövande föräldern förnekar helt *då bådar det ju inte gott för framtiden*. Graden av instämmande är låg och objektiv, vilket *bådar det ju inte* visar på.

Vilma visar även hon på samma resonemang:

”... en viktig faktor i det sammanhanget är ju om den förälder som har utsatt den andra för våld, om den föräldern kan erkänna helt enkelt att det har förekommit våld och att den är beredd att göra något åt det för egen del va, det är en väldigt viktig faktor...”

Vilma säger *en viktig faktor i det sammanhanget är ju om den förälder som har utsatt den andra för våld, om den föräldern kan erkänna*. Uttalandet har en hög och objektiv grad av instämmande, då hon säger *är ju*. Slutligen säger hon *det är en väldigt viktig faktor*. Utsagan har en hög och objektiv instämmandegrad, vilket *det är* visar på. Hon förstärker sitt uttalande om att det är en viktig faktor genom att sätta *väldigt* framför *viktig*.

Valborg uttrycker även hon en liknande ståndpunkt då hon kommenterar vinjettfallet:

”... vad har den här pappan för kvaliteter som förälder, om han kan ta ansvar, om han har sökt behandling, om behandling pågår, om han har gjort någon så att säga positiv utveckling, positivt, om han har utvecklats positivt inom sin behandling, men där får ju bollen ligga hos Lennart då, att ta ansvar för sin beteendestörning om man ska säga så ja”

Valborg säger *där får ju bollen ligga hos Lennart*. Instämmandegraden i uttalandet är hög och objektiv, då hon säger *får ju*. Vilma, Vendela och Valborgs uttalanden visar på en diskurs som innebär att en våldsutövande förälder kan vara en tillräckligt bra förälder om den arbetar för att förändra sig.

Några av familjerättsekreterarna betonar att även den förälder som är offer för våld har brister. Vendela säger:

”... det är ju det som ligger till grund för utredningens bedömning också hur pass mamma har varit vänd och ser hon till att skydda barnen i det här också va...” A: ”ja, så du ser konsekvenserna av det, att mamma inte heller riktigt...” Vendela: ”nej det gör hon ju inte, sen finns det ju skäl till att hon inte gör det, men det beror ju på hur och i vilken omfattning har våldet funnits hur man, hon vad har hon för bakgrund, alltså, det är ju hur mycket som helst egentligen i att, vad hon har för ork och kraft i att ta sig ur, att agera, att skydda barnen och så...”

Vendela visar på en låg och objektiv instämmandegrad, då hon säger; *gör hon ju inte*, samt förstärker detta uttalande genom att lägga till ett *nej* i början av satsen. Hon ger även mamman ett ansvar; *hon ska skydda barnen*. Hon använder också ordet *vänd*, och det tolkar jag som att hon har en föreställning om att mamman i en våldsrelation inte alltid har fokus på sina barns bästa. Ett annat citat från Vendela visar på samma ståndpunkt:

”... och mamma blir ju slagen men även utsätter barnen att inte skydda dom...”

Ansvar läggs på mamman; *mamma utsätter barnen, mamma ska skydda barnen*. Ännu ett uttalande från Vendela visar på samma ståndpunkt:

”... sen beror det ju på hur mycket mamma förmedlar över den rädslan till barnet också, även om barnet inte har varit närvarande så, det är ju en utsatthet i det”

Vendela säger *beror det ju på hur mycket mamma förmedlar över den rädslan till barnet*.

Uttalandet är objektivt med hög instämmandegrad, vilket *förmedlar* visar på. Hon visar här på en föreställning om att det är ett faktum att mamman förmedlar rädslan till barnet. Handlande subjekt i meningen är *mamma*. Det är *mamma* som *förmedlar över* en rädsla till *barnet*.

Därmed lägger hon ansvaret hos mamman.

Vivianne säger angående den våldsutsatta föräldern, kvinnan:

”... men det betyder ju inte att vi sitter här med en ond och en god förälder, utan vi måste ju, vi sitter ju inte här för att värna offret, kvinnan, utan där måste vi ju hänvisa henne till de som ska jobba med att stödja henne och verka för henne, vi sitter här för barnets skull, och det gör att vi också måste ställa krav och vara ifrågasättande i de brister hon har som förälder i den relation hon lever i...”

Vivianne talar utifrån ett barnperspektiv, och menar då att *vi måste ifrågasätta hennes brister* och *vi sitter ju inte här för att värna offret*. Vi är familjerättssekreterarna, hon gör sig själv synlig och därmed är uttalandet subjektivt med hög instämmandegrad; *vi måste*. Hon säger även *de brister hon har som förälder i den relation hon lever i*. Utsagan har en hög och objektiv instämmandegrad, vilket *har* visar på. Ytterligare ett citat från Vivianne visar på samma förståelse:

”... hon är ju inte oprövad, vi är rätt tuffa mot de här kvinnorna för de har ju allvarligt brustit i sin föräldraförmåga, det går de inte ovetandes förbi när vi har gjort en utredning utan vi pratar mycket kring det...”

Hon visar på en föreställning om att offret alltid brister i sin föräldraförmåga, då hon säger *de har ju allvarligt brustit*. *Har ju* visar på en hög, objektiv, instämmandegrad. Hon förstärker uttalandet genom att använda ordet *allvarligt*. Då hon säger *vi är rätt tuffa* är instämmandegraden subjektiv och medelhög, vilket ordet *rätt* visar på.

Vibeke framhåller en brist hos kvinnor de möter:

”ja tyvärr så möter vi också ibland kvinnor som säger att det har förekommit våld men ändå lämnar ut barnen...”

Vi möter ibland visar på en föreställning om att det inte alltid är så att kvinnorna lämnar ut barnen, men att det kan vara så. Graden av instämmande är medelhög och objektiv, vilket *vi möter* i kombination med *ibland* visar på. Ansvar läggs på kvinnan då hon är handlande subjekt i meningen; *kvinnorna lämnar ut barnen*. Vibeke lyfter även fram en annan brist:

”... vi vet också att det finns en risk om de inte går i behandling att de så småningom lever ihop med en ny man som utsätter dem för, så det är så liksom man får för det finns inget enkelt, för varje ärende är olikt det andra ...”

Det finns en risk är ett objektivt uttalande med hög instämmandegrad, vilket *det finns* visar på.

De ovanstående citaten från Vendela, Vivianne och Vibeke visar på en bestämd diskurs som innebär att den våldsutsatta föräldern brister i sitt föräldraskap.

Något som är genomgående förekommande i materialet är att familjerättssekreterarna nämner att vårdnad och boende brukar gå till mamman, det vill säga den våldsutsatta föräldern, i de fallen då våld i familjen förekommer. Detta kan tyckas säga emot den ovan nämnda diskursen om den våldsutsatta föräldern som bristande. Vendela säger:

”... och då föreslår ju vi oftast, jag menar har det varit våld, och även om det inte har varit polisanmält och att det finns något dokumenterat men att det ändå förekommer så föreslår ju vi då att mamma ska ha ensam vårdnad men men...”

Vi föreslår ju oftast är ett uttalande med medelhög grad av instämmande, det är även subjektivt då Vendela framhåller sig själv och sina kollegor; *vi. Oftast* bör innebära att de i de flesta fall föreslår att vårdnaden ska gå till mamman, offret för våld, men att det inte alltid är så. Vendela gör även ett uttalande som tyder på att de alltid föreslår att vårdnaden ska gå till den våldsutsatta föräldern:

”...när det har förekommit våld och sådana saker så föreslår ju vi då att mamma ska ha enskild vårdnad, för det finns ju inga förutsättningar för att ha gemensam vårdnad då utifrån barnets situation men ja.”

Föreslår ju vi visar på att de alltid föreslår ensam vårdnad till den våldsutsatta föräldern. Uttalandet är subjektivt och har en hög grad av instämmande. *Det finns ju inga* är ett objektivt uttalande med låg instämmandegrad. Utsagan visar på en föreställning om att det då det förekommer våld finns det inte förutsättningar för att ha gemensam vårdnad, inte ens möjlighet att det skulle kunna finnas förutsättningar.

Viktoria har en liknande ståndpunkt gällande vinjettfallet:

”... om det är så att mamma har tagit hand om Pelle mestadels och så, så ska boendet vara där...”

Graden av instämmande är hög, och uttalandet är objektivt; *boendet ska vara där* om mamma har tagit hand om Pelle mestadels.

Vibeke säger följande, och erbjuder därmed en förklaring till hur det går ihop att mamman är en bristande förälder men ändå ska ha barnet hos sig:

”... är det två föräldrar som om man säger är välfungerande på annat sätt, förutom att det förekommer det här lilla våldet då, så är det väl ganska troligt att vi skulle föreslå ensam vårdnad till mamman”

Då hon säger *välfungerande på annat sätt* i kombination med *ensam vårdnad till mamman*, ligger det nära till hands att tolka det som att hon endast avser mamman, den våldsutsatta föräldern, även fast hon säger *två föräldrar*. *Välfungerande på annat sätt* borde innebära att mamman bortsett från att hon lever eller har levt i en våldsrelation ändå kan vara en bra mamma. *Så är det väl ganska troligt* är ett objektiva uttalande med ganska låg instämmandegrad, då hon säger *väl* och *ganska*.

Viviannes utsaga utvecklar ytterligare det ovanstående, varför den våldsutsatta föräldern kan få ensam vårdnad trots att den brister:

”... det är många kvinnor i en våldsrelation som faktiskt inte är så bra mammor, vi vet ju att de inte är bra mammor för att de inte kan skydda sina barn, det är ju en brist i föräldraförmågan, även om de är ett offer så är de en bristande förälder, för de kan inte skydda barnet från att bevittna våld eller utsättas för våld, men när de kommer ifrån det här så vet vi också att många lyckas faktiskt att hitta tillbaka till en välfungerande föräldraförmåga.”

Många lyckas faktiskt är ett objektiva uttalande med en förhållandevis hög instämmandegrad, vilket förstärks av ordet *faktiskt*. Ytterligare ett citat från Vivianne sammanfattar det ovanstående:

”... deras föräldraförmåga brister mycket tydligare i samspelet med varandra än när de är var och en, så kan vi säg generellt, sen betyder ju inte det att det är så alltid, men ändå så kan man väl säg det”

Föräldraförmågan brister är ett uttalande som är objektiva med en hög instämmandegrad. Då hon lägger till *mycket tydligare till i samspelet med varandra än när de är var och en* erbjuder hon en förklaring till varför offret trots att hon brister ändå anses bättre lämpad att få vårdnad och boende än en våldsutövande förälder.

Sammanfattning: Familjerättssekreterarna är eniga om att en våldsutövande förälders föräldraskap ska ifrågasättas. Alla intervjupersonerna framhåller att en faktor som avgör om en våldsutövande förälder ska ha kontakt med sina barn är om den tar ansvar för att förändra sig. Några av familjerättssekreterarna lyfter även fram den våldsutsatta förälderns

föräldraskap som bristande, medan andra inte framhåller det. Ändå nämner alla att det är till den våldsutsatta föräldern de oftast föreslår vårdnad och boende. Detta kan ha att göra med att, som en av intervjupersonerna nämner, att föräldraförmågan brister tydligare i samspelet med varandra än enskilt. En bestämd diskurs i materialet är att en våldsutövande förälder är bristande. En annan diskurs i materialet är att den våldsutövande föräldern kan vara en bra förälder under förutsättning att den arbetar för att förändra sitt beteende. Även gällande en våldsutsatt förälder antyds en bestämd diskurs som säger att den föräldern är bristande så länge den lever i relationen där våld förekommer. En annan diskurs som materialet visar på är att den våldsutsatta föräldern kan vara en tillräckligt bra förälder då den inte lever i relationen längre. Familjerättssekreterarnas utsagor angående föräldraförmågan utgår under detta tema genomgående ifrån att barnet påverkas av föräldrarna, vilket stämmer överens med Bronfenbrenners modell (Bronfenbrenner, 1979).

5.4 Skydd kontra behov av båda föräldrarna

Under intervjuerna har frågan om hur familjerättssekreterarna överväger mellan skydd från våld och behov av båda föräldrarna berörts. Barnet påverkas enligt Bronfenbrenner (1979) av sina föräldrar. Då familjerättssekreterarnas utsagor kan komma att få betydelse för den sociala praktiken (Fairclough, 1992), är det av vikt hur de argumenterar kring denna fråga.

Vibeke och Vivianne för ett resonemang som kan sägas vara kännetecknande för hela intervjumaterialet. Vibeke säger:

”... föräldrabalken är ju tydlig där, barnet har rätt till att ha kontakt med båda sina föräldrar, men det finns också en lagparagraf som säger att barn har rätt att ha det bra, att inte utsättas för övergrepp och...” Vivianne: ”... och den paragrafen går faktiskt före den andre” Vibeke: ”alltså det är inte okej att ha kontakt med båda sina föräldrar om det innebär att man ska utsättas för saker” Vivianne: ”... då är det skydd istället som gäller”

Graden av instämmande är här hög och objektiv i satserna *den paragrafen går faktiskt före* och *då är det skydd istället som gäller*, vilket *går faktiskt* och *är det* visar på.

Instämmandegraden är i satsen *det är inte okej* låg och objektiv, vilket *är inte* visar på.

Utsagorna visar på en bestämd diskurs om att skydd från våld går före kontakt med båda föräldrarna. Ytterligare ett resonemang mellan Vibeke och Vivianne visar på en liknande ståndpunkt. Vivianne säger:

”... det är ju en väldigt stark drivkraft i samhället om att gemensam vårdnad är det ultimata”
Vibeke: ”det är ju väldigt tydligt att det är dit vi förväntas jobba, så det gäller ju att kunna tala för något annat om du gör den bedömningen”

Vibeke säger *det gäller ju att kunna tala för något annat*. Uttalandet har hög och objektiv instämmandegrad, vilket *gäller ju* visar på.

Liknande uttalande återfinns hos de andra familjerättssekreterarna. Vendela säger:

”... det ställs ju mot vartannat, för det gäller ju att trygga barnets situation i det va, så att jag menar det är ju inte till varje pris man är förälder, ja förälder är man ju men liksom att få tillgång till barnet, utan det är ju liksom barnets skydd som går före när man gör riskbedömningar då... i de utredningarna...”

Vendela har en objektiv och hög grad av instämmande i en del av sitt uttalande, vilket *är det ju liksom* i satsen *är det ju liksom barnets skydd som går före* och *gäller ju* i satsen *det gäller ju att trygga barnets situation* visar på. Då hon säger *det är ju inte till varje pris man är förälder* har hon en låg och objektiv grad av instämmande, vilket *är ju inte* visar på.

Viktoria gör även hon ett liknande uttalande:

”... det måste ju säkra, visst barnet behövde... men skyddet går ändå före, man ska inte medverka till att utsätta barn, medvetet, även om och det kan finnas barn som vill ha kontakt... säker på att skyddet finns där, sen kan det se olika ut, alltså så men... att det måste vara att barnet inte kan utsättas för något våld, det är a och o”

Viktoria säger *det måste ju säkra* och *skyddet går ändå före*. Instämmandegraden i uttalandena är hög och objektiv, vilket *måste ju* och *går* visar på. Även uttalandet *det måste vara att barnet inte kan utsättas* har en hög och objektiv instämmandegrad, vilket *det måste vara* visar på. Utsagan *man ska inte medverka till att utsätta barn* visar på en låg och objektiv instämmandegrad, då hon säger *man ska inte*.

De ovanstående citaten visar på en bestämd diskurs som innebär att skydd från våld går före kontakt med båda föräldrarna. Valborgs uttalande följer samma linje, men visar även på en diskurs som är något mindre bestämd:

”... ibland är det faktiskt barnets bästa att inte träffa en förälder som utövar våld, som inte själv har någon insikt om det, som inte kan ta ansvar för det, då är det faktiskt så att då får

barnet växa upp utan den föräldern, då är det bättre, alltså, barn ska inte behöva vara rädda, för att, eller känna obehag eller känna, så att... ibland går det inte nej”

Graden av instämmande är här förhållandevis hög, och objektiv, då Valborg uttrycker sig med *är det* samt tillägger ordet *faktiskt* och bestyrker därmed sitt uttalande ytterligare, *ska inte behöva* samt använder sig av *går det inte* och bestyrker detta ytterligare genom att lägga till ordet *nej*. Dock använder hon i kombination men detta ordet *ibland* på två ställen i citatet, vilket sänker graden av instämmande.

Vilma gör ett liknande uttalande:

”... föräldrar vill ju till varje pris träffa sina barn och ibland så kanske det är så att det är inte det som är barnets bästa, beroende på hur allvarligt våldet är va, och det kan ju vara, vi utgår ifrån barnet och man, också där får man alltid göra individuella bedömningar..”

Graden av instämmande är medelhög och objektiv i utsagan *ibland så kanske det är så*. Vilma använder *ibland* och *kanske* vilket tyder på att hon är öppen för att det kan gå att träffa en våldsutövande förälder, beroende på omständigheterna.

Vilma gör även ett uttalande som till vissa delar överensstämmer med de ovan nämnda diskurserna, men även antyder att kontakt med föräldrarna kommer före skydd från våld:

”och då är det ju oftast att barnet, för det mesta träffar det ju båda sina föräldrar då, men man får ju vara mer försiktig när det gäller våld alltså, eller försiktig, men tänka är det verkligen lämpligt va, men ja, i de flesta fall... det ska ju mycket till kan man väl säg för att ett barn inte ska träffa sin förälder alls”

Vilma säger *man får ju vara mer försiktig när det gäller våld alltså*. Instämmandegraden är objektiv och hög, vilket får ju visat på. Uttalandet kan sägas tillhöra den mindre bestämda diskursen om att skyddet går före kontakt med båda föräldrarna. Vilma säger även *det ska ju mycket till*, ett uttalande med hög och objektiv instämmandegrad, vilket *ska ju* visar på.

Uttalandet kan tolkas som att det ska till mycket allvarligt våld för att barn ska skyddas från det. Sedan tillägger hon *kan man väl säg* vilket är ett uttalande med medelhög, objektiv instämmandegrad. *Kan man väl* visar på det. Då Vilma har en medelhög instämmandegrad, visar det på att den antydning till en diskurs som sätter kontakt med föräldrarna före skydd är mycket liten i materialet.

Sammanfattning: Vad gäller övervägningen mellan kontakt med båda föräldrarna och att skydda barnet är familjerättssekreterarna förhållandevis eniga. En bestämd diskurs i materialet är att skydd från våld absolut går före att träffa båda föräldrarna. Sedan finns det en diskurs som säger att det kan vara bäst för barnet att inte ha kontakt med båda föräldrarna då våld i familjen förekommer. Det finns dock en antydning till en diskurs som säger att det krävs mycket för att barnet inte ska ha kontakt med båda föräldrarna. Familjerättssekreterarnas utsagor kan genomgående sägas överensstämma med Bronfenbrenners modell, enligt vilken föräldrarna har en påverkan på barnet (Bronfenbrenner, 1979).

5.5 Diskussion, diskursiv och social praktik

Analysen av intervjumaterialet på textens nivå har visat på ett antal diskurser.

Familjerättssekreterarnas utsagor kan komma att få betydelse för den sociala praktiken (Fairclough, 1992), vilket innefattar deras arbete med vårdnad, boende och umgängesfrågor då barn upplever våld i familjen, samt dessa barns verklighet. Nedan avser jag att diskutera materialets interdiskursivitet, både som helhet och varje tema för sig, samt potentiella konsekvenser för den sociala praktiken. Jag kommer även att beröra intertextualiteten.

Vad gäller betydelsen av våld i familjen för barnet, visade textanalysen på ett antal diskurser. I relation till Bronfenbrenner (1979) så fanns det både uttalanden som stämde in på modellen, och de som var avvikande. Diskursen som visade på att familjerättssekreterarna utgick ifrån att barnet påverkas av våld kom till starkt uttryck i intervjumaterialet. Diskursen stämmer överens med Bronfenbrenners modell, enligt vilken barnet påverkas av det som sker i familjen (Bronfenbrenner, 1979). Ytterligare en bestämd diskurs var att våld i familjen får negativa konsekvenser för barn. Även den diskursen kan sägas gå i linje med Bronfenbrenners (1979) modell, då även den utgår ifrån att barnet påverkas av våld i familjen. Textanalysen visade även på en mindre bestämd diskurs som visade på en utgångspunkt om att barnet kan påverkas av våld i familjen. Den kom dock inte till uttryck i samma utsträckning som de förra. Att barnet kan påverkas avviker ifrån Bronfenbrenners (1979) modell, då det öppnar upp för möjligheten att barnet inte behöver påverkas av våld i familjen. Då analysen på textens nivå visade på att familjerättssekreterarna gav starkare uttryck för att barnet påverkas av våld i familjen, samt att denna påverkan är negativ för barnet, uppstår frågan vad det kan få för konsekvenser för barnet om familjerättssekreterarna utgår ifrån att barnet inte nödvändigtvis påverkas. Överlien (2007) har exempelvis i sin forskningsöversikt visat på att barn påverkas av våld, och att de riskerar att fara illa av det. Därmed skulle det kunna innebära att det verkar

för skydd att anta att barnet påverkas av våld i familjen, samt att det verkar emot skydd att anta att barnet kan påverkas, men inte behöver göra det.

Ytterligare en diskurs som materialet visade på var att det är lika allvarligt för barnet att uppleva våld oavsett om våldet riktar sig emot barnet eller inte. Den diskursen hade en betydande plats i materialet. En mindre antydning fanns även om en diskurs som inte betraktar barn som lever i familjer där det förekommer våld som utsatta barn, såvida inte våldet riktar sig direkt emot barnet. Den förra diskursen kan sägas överensstämma med Bronfenbrenners (1979) modell, medan den senare inte gör det. Då textanalysen visade på att familjerättssekreterarna i stor utsträckning även utgick ifrån att barn påverkas på ett negativt sätt av våld i familjen, skulle diskursen om att barn påverkas lika mycket, oavsett om det är direkt utsatt eller inte, kunna verka för skydd. Diskursen som inte betraktade barn som upplever våld som utsatta barn, då inte våldet riktar sig direkt emot barnet, skulle möjligen kunna verka emot skydd. Det skulle kunna innebära att de barn som inte blir direkt utsatta för våld, men ändå lever i familjer där det förekommer våld, inte uppmärksammas. Dock var den diskursen mycket liten i materialet.

Flera av familjerättssekreterarna lade ansvaret för våld i familjen på båda föräldrarna. Angående föräldraförmågan kunde en bestämd diskurs i materialet urskiljas som betraktade den våldsutövande föräldern som bristande, den visade sig i alla intervjuerna. Det fanns även en diskurs som visade på att en våldsutövande förälder kan vara en tillräckligt bra förälder om den arbetar för att förändra sig. Utifrån Bronfenbrenner (1979) så påverkas barnet av det som sker i familjen. Överliens (2007) forskningsöversikt visar på att barn far illa av att uppleva våld i familjen. Ovan har nämnts diskurser i materialet som går i linje med Bronfenbrenners modell, om att våldet påverkar barnet, att denna påverkan är negativ, samt att barnet är lika utsatt oavsett om våldet riktar sig direkt mot det eller inte. Utifrån detta så skulle det kunna verka för skydd då barnet inte har kontakt med den våldsutövande föräldern, och från skydd då barnet och den föräldern har kontakt. Då den våldsutövande föräldern arbetar för att förändra sig, och inte längre brukar våld, skulle den diskursen kunna verka för skydd.

Hälften av de intervjuade familjerättssekreterarna uppvisade även en bestämd diskurs om den våldsutsatta föräldern som bristande så länge den lever kvar i relationen. Materialet visade genomgående även på en diskurs som antydde att en våldsutsatt förälder kan vara en tillräckligt bra förälder då den inte lever i relationen längre. En del av familjerättssekreterarna nämnde att de betraktade den våldsutövande föräldern som bristande, medan en del inte

nämnde det. Utifrån den diskursen i materialet som betraktade den våldsutsatta föräldern som bristande, samt att textanalysen även visade på en diskurs om våldet som något negativt för barnet, så skulle det möjligen kunna verka ifrån skydd om det skulle vara så att de familjerättssekreterarna inte uppmärksammar att även den våldsutsatta föräldern kan vara bristande.

Textanalysen visade på en diskurs som sätter skyddet framför att ha kontakt med båda föräldrarna. Den diskursen fanns i en bestämd form, samt en mindre bestämd form. Den bestämda diskursen var den som dominerade materialet. En antydning om en diskurs som sätter kontakt med båda föräldrarna framför att skydda barn från våld kunde även urskiljas i materialet, men den var ytterst liten. Enligt Bronfenbrenner (1979) har det som sker i familjen en påverkan på barnet. Överliens (2007) forskningsöversikt visar på att barn kan fara illa av våld. Textanalysen visade även på diskurser som innebar att våld har en negativ påverkan på barn, och att barnet är lika utsatt oavsett om våldet riktar sig direkt mot det eller inte. Utifrån det skulle det kunna innebära att det är bättre att inte ha kontakt med föräldrarna framför att exponeras för våld. Det skulle i så fall kunna sägas verka för skydd. Diskursen kom även till uttryck i en mindre bestämd form, vilken utifrån ovanstående också kan sägas verka för skydd, men eventuellt inte i samma utsträckning. En mycket liten antydning fanns i materialet om att det ska mycket till för att ett barn inte ska ha kontakt med båda sina föräldrar, vilket möjligen skulle kunna verka ifrån skydd utifrån ovanstående.

Mitt resultat pekar på att familjerättssekreterarna i min studie har värderat en våldsutövande förälder som bristande i större utsträckning än vad tidigare forskning antyder att familjerättssekreterare gjorde i de tidigare studierna. Eriksson (2003) samt Eriksson och Dahlkild- Öhman (2008) kom fram till att familjerättssekreterarna inte alltid betraktade en våldsutövande förälder som bristande, vilket min studie visar på att familjerättssekreterarna generellt gjorde. Röbbäck och Höjer (2007) kom fram till att det fanns olika uppfattningar på de olika enheterna om en våldsutövande förälders föräldraförmåga, i jämförelse med min studie går det tvärtemot mitt resultat som visade att alla intervjupersonerna var eniga vad gällde en våldsutövande förälders föräldraförmåga. I min studie har en del av familjerättssekreterarna betonat att den våldsutsatta föräldern också brister, vilket stämmer överens med vad Eriksson (2003) kom fram till i sin studie.

De familjerättssekreterare jag intervjuat har haft en större betoning på vikten av att skydda barnet än vad tidigare forskning visat på. Eriksson (2003) konstaterade att

familjerättssekreterarna inte betraktade barn som upplevde våld i familjen som direkt utsatta barn. Det fanns en mindre antydning i mitt intervjumaterial som talade för det, men den dominerande diskursen var att barnen var utsatta, oavsett om våldet riktade sig direkt emot dem eller inte. Både Eriksson (2003) och Eriksson och Dahlkild-Öhman (2008) kom fram till att familjerättssekreterarna i en förståelse främst arbetade för att behålla båda föräldrarna i barnets liv. Mitt resultat visar på motsatsen då det förekommer våld.

Min studie visar på en skillnad i diskursordningen vad gäller hur familjerättssekreterare värderar betydelsen av att barn upplever våld i vårdnad, boende och umgängesärenden, i relation till tidigare forskning. En viktig källa som influerar familjerättssekreterarnas utsagor tror jag är lagparagrafen i Föräldrabalken som innebär att avseende ska fästas särskilt vid risken att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp eller att barnet olovligen förs bort eller hålls kvar eller annars far illa (FB kap. 6 § 2a). Jag uppfattar det som att de intervjuade familjerättssekreterarnas utsagor många gånger gått i linje med den paragrafen. Då Eriksson (2003) samt Eriksson och Dahlkild-Öhman (2008) genomförde sina studier innan lagändringen trädde i kraft 2006, kan det vara en orsak till att min studie visar på en förändring i diskursordningen. Flera av familjerättssekreterarna har själva visat på en föreställning om en förändrad syn på betydelsen av våld i familjen vid vårdnad, boende och umgängesfrågor. Intervjupersonerna Vivianne och Vibeke visar på en föreställning om en diskursiv förändring i samhället i följande citat:

Vivianne: ”... det går ju trender inom den här branschen vi jobbar i” Vibeke: ” som du ska ge dig i kast med när du är klar, och jag tänker även i lagstiftning så jag menar någon period har det varit liksom, det ska vara umgänge oavsett hur det har varit i familjen, och det ska vara gemensam vårdnad oavsett alltså, och den har ju släppt nu... kan man kanske väl säga, att nu börjar man mer resonera så här; okej, barn mår bra av att ha kontakt med båda sina föräldrar men det måste ske på ett sätt så att det är tryggt för barnet...”

Ett citat från intervjupersonen Viktoria visar på en föreställning om en förändring vad gäller inställningen till barn som upplever våld:

”... det som man har uppmärksammat nu, det är ju också de barn som bevittnat våld, det är samma som ett trauma när de utsätts för att... och det har vi inte uppmärksammat förrän de senaste åren, innan har inte vi heller velat riktigt ta till oss att, utan vi har också trott på föräldrarnas beskrivningar om att barnet sov, inte var närvarande i rummet...”

Studiens resultat visar på en ojämn diskursiv kamp mellan två motstridiga diskurstyper angående barn som upplever våld i familjen. Den ena diskurstypen kan komma att verka för skydd, och den är dominerande i materialet. En annan diskurstyp är mycket mindre, men skulle möjligen kunna verka ifrån skydd. Analysen visar på att varje familjerättssekreterare uppvisade flera olika, ibland motstridiga, diskurser.

Familjerättssekreterarna hade en objektiv och hög instämmandegrad i de flesta av sina uttalanden, vilket visar på att de ser sina uttalanden som objektiv kunskap. Det är inte nödvändigtvis dåligt, men kan vara det. Då uttalandet är konstruktivt kan det vara bra att förstärka det, genom en hög och objektiv instämmandegrad. Dock är det viktigt att sätta sina föreställningar under lupp, och vara självreflexiv. Då familjerättssekreterarna har en hög tilltro till sina föreställningar kommer de antagligen att handla utefter dem i enlighet med Faircloughs syn på diskurs (Fairclough, 1992). Därför är det viktigt att familjerättssekreterarna reflekterar över sig själva, så att de undviker att handla efter oreflekterade föreställningar som de själva håller för sant.

5.6 Slutsatser

Studiens resultat visar på ett antal diskurser som skulle kunna få betydelse för familjerättssekreterarnas sociala praktik, i enlighet med Faircloughs syn på diskurs (Fairclough, 1992). Flera diskurser kom till uttryck under varje intervju, ibland var de motstridiga. Analysen visade på att familjerättssekreterarna utgick ifrån att barn påverkas av våld i familjen, eller att de i alla fall kan påverkas. Materialet visade även på en diskurs om våldet som något negativt för barnet. Angående när ett barn ska anses vara utsatt så visade analysen på två motstridiga diskurser. Den ena diskursen innebar att barnet är utsatt oavsett om våldet riktar sig direkt emot barnet eller inte, och den andra att barnet endast är utsatt om våldet riktar sig direkt emot barnet. Angående föräldraförmåga då det förekommer våld i familjen, visade materialet på att familjerättssekreterarna generellt betraktar båda föräldrarna som bristande. Analysen visade på att den våldsutövande föräldern betraktades som bristande, och det gjorde även den våldsutsatta föräldern så länge den levde i relationen där den blev utsatt för våld. En diskurs kunde även urskiljas i materialet som indikerade att den våldsutövande föräldern kan vara en tillräckligt bra förälder under förutsättning att den arbetar med att förändra sitt beteende. Angående en våldsutsatt förälder visade analysen på att den föräldern kunde vara en tillräckligt bra förälder då den inte levde i relationen längre. Analysen av materialet visade även på att familjerättssekreterarna satte skydd från våld framför kontakt med båda föräldrarna. En mindre antydning fanns även om en motsatt diskurs som satte kontakt

med föräldrarna före skydd från våld. Studiens resultat skiljer sig till stora delar ifrån tidigare forskning, vilket skulle kunna innebära att en diskursiv förändring ägt rum.

5.7 Förslag till fortsatt forskning

Flera av mina informanter uttryckte åsikten att barn som upplever våld, men inte är direkt utsatta, bör anses som psykisk misshandlade, vilket jag håller med om. Jag tycker att det är viktigt att lyfta fram barn som ”bara” upplever våld i familjen, utan att våldet riktar sig direkt mot dem. Jag tycker att det vore bra om fler studier genomfördes om förhållningssätt till dessa barn. Det skulle även vara intressant att genomföra en liknande studie, fast med ett genusperspektiv. Detta då jag tyckte mig kunna se underliggande antaganden i informanternas svar om mannen som förövare och kvinnan som offer. Det skulle kunna vara relevant på så sätt att familjerättssekreterarnas antaganden kan få inverkan när det gäller riskbedömningarna, vilket berör barnet och dess skydd.

Referenser

Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber

Bronfenbrenner, Urie (1979). *The ecology of human development: experiments by nature and design*. Cambridge, Mass.: Harvard Univ. Press

Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2. uppl. Malmö: Liber

Eriksson, Maria (2003). *I skuggan av Pappa: familjerätten och hanteringen av fäders våld*. Stehag: Gondolin

Eriksson, Maria (2009). *Barn, våld, familjerätt och kvinnojourarbete*. Stockholm: Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (ROKS)

Eriksson, Maria, Dahlkild-Öhman, Gunilla (2008). Motstridiga förståelser av risk och riskbedömningar i familjerättssammanhang I: Eriksson, Maria, Källström Cater, Åsa, Dahlkild-Öhman, Gunilla, Näsman, Elisabet (red) *Barns röster om våld: att tolka och förstå*. Malmö: Gleerups s.139-157

Eriksson, Maria, Källström Cater, Åsa, Näsman, Elisabet (2008) Perspektiv på barns röster om våld I: Eriksson, Maria, Källström Cater, Åsa, Dahlkild-Öhman, Gunilla, Näsman, Elisabet (red) *Barns röster om våld: att tolka och förstå*. Malmö: Gleerups s. 7-21

Eriksson, Maria, Näsman, Elisabet (2008) Att bemöta utsatta barn – som offer och aktörer I: Eriksson, Maria, Källström Cater, Åsa, Dahlkild-Öhman, Gunilla, Näsman, Elisabet (red) *Barns röster om våld: att tolka och förstå*. Malmö: Gleerups s.83-100

Eriksson, Maria, Oranen, Mikko, Solberg, Anne, Vatnar, Solveig Karin Bø (2007) Nordiska perspektiv på barn som upplever våld i sin familj I: Eriksson, Maria (red.) *Barn som upplever våld: nordisk forskning och praktik*. Stockholm: Gothia s. 5-24

Ewerlöf, Göran, Sverne, Tor & Singer, Anna (2004). *Barnets bästa: om föräldrars och samhällets ansvar*. 5. uppl. Stockholm: Norstedts juridik

Fairclough, Norman (1992) *Discourse and social change* Cambridge: Polity

Höjer, Ingrid & Röbäck, Karin (2007). *Barn i kläm: hur uppmärksammas barn i mål om verkställighet av umgänge*. Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset

Isdal, Per (2001). *Meningen med våld*. Stockholm: Gothia

Jergeby, Ulla (1999). *Att bedöma en social situation: tillämpning av vinjettmetoden*. Stockholm: Centrum för utvärdering av socialt arbete (CUS)

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Sahlin, Ingrid (2002). Sociala problem som verklighetskonstruktioner. I: Meeuwisse, Anna, Swärd, Hans, (red) *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och Kultur, s. 109-129

Törnqvist, Tomas (2009). *Socialtjänstens familjerätt: en översikt över bestämmelser, ärenden och handläggning*. Stockholm: Norstedt juridik

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet

Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur

Överlien, Carolina (2007) Barn som upplever pappas våld mot mamma, vad säger forskningen? *Nordisk socialt arbeid* 4(27) 238-250

Överlien, Carolina, Hydén, Margareta (2007) Att tvingas lyssna - hur barn bevittnar pappas våld mot mamma. *Barn*, 1(25), 9-25

Offentligt tryck:

Proposition 2005/06:99 *Nya vårdnadsregler*

Föräldrabalk SFS 1949:381

Socialtjänstlagen SFS 2001:453

Bilaga 1, Informationsbrev

Mitt namn är Agnetha Henriksson och jag läser för närvarande min sjätte termin på socionomprogrammet vid Högskolan Kristianstad. Jag arbetar denna termin med min C-uppsats som har karaktären av ett självständigt vetenskapligt arbete inom ramen för socionomutbildningen. Syftet med min studie är att undersöka hur familjerättssekreterare arbetar med, samt argumenterar kring, barnets bästa gällande vårdnad, boende och umgänge då barn upplever våld i familjen. Således avser jag att genomföra ett antal intervjuer med familjerättssekreterare.

De forskningsetiska principer som är viktiga att känna till innan intervjun är följande:

- Din medverkan är frivillig och du kan när som helst välja att avbryta intervjun eller avstå från att besvara en viss fråga under intervjuens gång.
- Intervjun kommer att spelas in och därefter transkriberas av mig. Inspelningen och intervjuutskriften kommer att destrueras efter att uppsatsen godkänts av högskolans examinator. Materialet kommer endast att användas i syfte att besvara mina frågor.
- All information som framkommer i intervjun kommer att behandlas med största konfidentialitet från min sida: ingen obehörig kommer att få ta del av materialet eller få reda på vem som sagt vad under intervjuerna, och intervjupersonernas namn och organisatoriska tillhörighet kommer att avidentifieras i uppsatsen.

Intervjun beräknas ta ca 40 minuter.

Jag hoppas att du kommer att finna forskningsfrågan intressant och att du har möjlighet att delta i intervjun. Återkom gärna till mig om du har frågor eller synpunkter på min undersökning eller om du tycker något är oklart kring ditt deltagande i forskningsintervjun.

Du kan nå mig på tel. 0701-438429 eller via min e-postadress

agnetha.henriksson0002@stud.hkr.se.

Universitetsadjunkt Johanna Thulin, Högskolan Kristianstad, är min handledare och hon nås via e-postadress johanna.thulin@hkr.se eller tel. 044-20 40 33.

Med vänlig hälsning

Agnetha Henriksson

Bilaga 2, Samtycke

Härmed samtycker jag till deltagande i studien ”Vårdnad, boende och umgänge då barn upplever våld i familjen – ur familjerättssekreterares perspektiv”. Jag har tagit del av information om studiens syfte samt de forskningsetiska principerna. Jag samtycker till att intervjun spelas in på band, och att materialet används för att besvara studiens syfte.

X

Bilaga 3, Intervjuguide

Information:

Syfte

Etik

Samtyckesblankett

Bakgrundsinformation:

Kön

Ålder

Utbildning

Antal år inom familjerätten.

Antal år på den nuvarande arbetsplatsen.

Arbete med våldsärenden:

Beskriv hur du/ni generellt arbetar med vårdnad, boende och umgänge då ett barn upplever våld i familjen.

Finns det rutiner eller en handlingsplan på din arbetsplats specifikt för ärenden då barn upplever våld i familjen? Om ja, beskriv hur de ser ut. Om nej, hur kommer det sig att det inte finns det?

Är det någon skillnad på hur du/ni hanterar de ärendena jämfört med andra ärenden om vårdnad, boende och umgänge? Om ja, vad består skillnaden i?

Att ställa frågor om våld, hur tänker du/ni kring det? Brukar du/ni göra det? Frågar du/ni barnet? Hur formuleras frågan?

Hur agerar du/ni då ni får misstanke om att våld förekommer i ett ärende?

Vad utgår du/ni ifrån, då du/ni gör utredningar och riskbedömningar?

Beskriv ett exempel på ett ärende du varit med om, gällande vårdnad, boende och umgänge då våld förekom i familjen.

Våld och föräldraskap, Barnets bästa:

Hur tänker du generellt kring barnets bästa då våld i familjen förekommer vid tvister om vårdnad, boende och umgänge?

Hur tänker du generellt kring en våldsutövande förälder, vad gäller dennes föräldraskap?

Beskriv hur du skulle överväga mellan behovet av båda föräldrarna kontra skydd från våldet.

Hur ser du på fysiskt, psykiskt och materiellt våld då du bedömer risker för barnet?

När skulle du bedöma det lämpligt att kontakt mellan barn och våldsutövande förälder består/underlättas? Ge exempel på omständigheter då kontakt mellan barnet och våldsutövande förälder kan vara lämplig.

När kan det inte vara lämpligt med kontakt mellan våldsutövande förälder och barnet? Ge exempel på omständigheter då kontakt mellan våldsutövande förälder och barnet inte är lämplig.

Bilaga 4, Vinjettfall

Eva och Lennart har varit gifta i tio år. Tillsammans har de sonen Pelle, 4 år. Sedan Pelle föddes har Eva och Lennarts relation försämrats. I samband med att Eva blev gravid började Lennart ta till våld mot Eva ibland när han blev riktigt arg. Övrig tid var han mycket sparsam med att dela ut slag, men utsatte Eva för psykiska kränkningar och kunde vara direkt hotfull.

Nu, fyra år senare, utsätts Eva i princip dagligen för fysiskt våld. Pelle har dock aldrig blivit slagen. Inga myndigheter har varit inkopplade p.g.a. våldssituationen, som sker bakom stängda dörrar. Eva har dock fått stöd av en väninna, med vars hjälp hon fattat beslutet att ta ut skilsmässa från Lennart.

Beskriv hur du skulle resonera kring vårdnad, boende och umgänge i detta fallet.